

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

1.0 प्रस्तावित वाळू घाटांचे वैशिष्ट्ये

वाळू खाणकाम मजुरान करवी ओपनकास्ट पद्धतीने फावडे, घमेली यांच्यासहाय्याने केले जाईल. खनन करण्यात आलेली वाळू मजुरांद्वारे ट्रॅक्टरद्वारे मध्येच ढवण्यात येईल आणि घाट ते डेपोपर्यंत खनिजांची वाहतूक ट्रॅक्टरद्वारे व्यवस्थेद्वारे प्रस्तावित आहे. खनिज कोरडे, खनन करण्यासाठी योग्य असल्याने ड्रिलिंग व स्फोटांची आवश्यकता नाही आणि म्हणूनच हे प्रस्तावित नाही. वाळूचे उत्खननंतर, वाळूथेट वाहनांमध्ये चढवण्यात येईल.

वाळू उत्खनन मजुरांद्वारे करण्याचा प्रस्ताव आहे. यात पुढील चरणांचा समावेश आहे

- i. नदी काठा वाळू खनन कामांमध्ये मातीचे उत्खनन सामील नसते.
- ii. फावडे व घमेली वापरून वाळू उत्खनन केले जाईल.
- iii. ड्रिलिंग आणि ब्लास्टिंग आवश्यक नाही.
- iv. लिलाव पत्र किंवा पयावरण मंजुरी मध्ये दिलेल्या कालावधीतच खाणकाम केले जाईल.
- v. नदीच्या पात्रातून वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टरद्वारे केली जाईल.
- vi. खाणकाम करताना कोणतीही यंत्रणा वापरली जाणार नाही
- vii. प्रस्तावित वाळू घाटाची जागा पूर्णपणे कोरडी असल्याने आणि त्याला जोडणारे रस्तेही कोरडे व सुलभ असल्याने नदीच्या पात्रामधून पाण्याचा उपसा करण्याचे प्रस्तावित नाही.
- viii. नदीच्या मध्यभागी / तळाशी वाळूचा साठा होतो. लाजच्या संपूर्ण कालावधीत तालुका समितीच्या संयुक्त सवक्षणांनुसार सुर्वालेल्या जास्तीत जास्त खनन योग्य खोलापर्यंत वरच्या पृष्ठभागापासून काम केले जाईल.
- ix. उत्खनन केलेल्या वाळूची संपूर्ण मात्रा वाहतूक केली जाईल आणि पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी वापरली जाईल. खाणकामातून कोणत्याही घनकचऱ्याची उत्सर्जन होणार नाहीत, केवळ कामगारांकडून खाल्ल्या जाणाऱ्या पदार्थाच्या प्लास्टिकच्या रॅपसच्या वापरामुळे घनकचरा फारच कमी प्रमाणात होईल परंतु तो स्वतंत्रपणे गोळा केला जाईल आणि जवळील कचरा संकलन कट्टा मध्ये नेला जाईल.
- x. मंजूर खाणकाम योजनेनुसार खाणकाम केले जाईल.

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

xi. प्रस्तावित प्रकल्प कायात स्थानिक लोकांना नोकरा देण्याचा प्रस्ताव आहे. या प्रस्तावित वाळू घाटातून थेट रोजगाराचा उल्लेख यासह जोडलेल्या यादामध्ये देण्यात आला आहे.

2.0 आसपासच्या वातावरणावर परिणाम आणि शमन उपाययोजना

2.1 सामान्य:

खाणकाम प्रकल्पांचा पयावरणाच्या विविध घटकांवर परिणाम होऊ शकतो उदा. हवा, पाणी, आवाज, जमीन, जैविक पयावरण आणि सामाजिक-अथशास्त्र. वाळू घाट प्रकल्पां मुळे होणारे परिणाम आणि त्यांचे शमन उपाय खालीलप्रमाणे आहेत.

2.2 भू पयावरण:

नियोजित खाण प्रक्रियेपेक्षा वेगळे खान काम केल्यास नदा काठाची झीज / धूप होऊ शकते आणि त्याद्वारे नदाचे प्रवाह माग बदलू शकतो, ज्यामुळे मालमत्तेचे नुकसान होते आणि आजूबाजूच्या परिसराचा न्हास होतो.

शमन उपाय:

- खाण योजनेनुसार वाळू घाट क्षेत्रात वाळू उपसा होईल.
- खाणकाम फक्त नदाच्या घाटा पुरतेच मर्यादित राहिल आणि बाह्यभागातील कोणत्याही स्थलाकृत किंवा आजूबाजूच्या प्रवाहावर परिणाम होणार नाही.
- वाळू उत्खननाच्या प्रस्तावासाठी कोणताही पाण्याचा प्रवाह वळविता जाणार नाही.
- महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन (विकास व नियमन) नियम 2013 मधील सर्व तरतुदांचे सावधपणे पालन केले जाईल.

MoEF आणि CC ने जारी केलेल्या शाश्वत वाळू उत्खनन मागदशक सूचनांमध्ये नमूद केलेल्या विविध बाबींचे पालन करणे आवश्यक राहिल .

2.3 जल पयावरण

वैज्ञानिक पद्धतीने वाळू उत्खनन न केल्यामुळे नैसर्गिक नाले, पाण्याचा प्रवाह आणि भूगभातील जल प्रवाहांच्या वरती विपरीत परिणाम होऊ शकतो. प्रकल्प क्षेत्रात वाळूचे जास्त उत्खनन झाल्यास भूगभातील पाण्याची पातळी कमी झाल्याने उन्हाळ्याच्या हंगामात दुष्काळ

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

पडतो आणि शेती, पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न इत्यादीं सव बाबतीत सावर्जनिक जीवनावर परिणाम होतो. मासे, कोळंबी आणि इतर जलचर जीवनावर प्रतिकूल परिणाम होऊ शकतो.

शमन उपाय:

- प्रकल्पांमध्ये कोणताही जल प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही.
- नदांतून पाणी उपसा करण्यासाठी किंवा भूगभातील पाण्याचे वापर करण्याबाबत कोणत्याही प्रस्तावाची मागणी करण्यात आलेली नाही.
- उन्हाळ्याच्या दिवसान मध्ये, प्रस्तावित वाळू उत्खनना मुळे नदाच्या पाण्याचा प्रवाह उघड होणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग वरील जलस्रोत आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही.
- प्रकल्प प्रस्तावकाने वाळू काढण्याच्या कालावधीत प्रस्तावित खाणकामांच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीसाठी सव मागदशक तत्वे आणि नियम पाळले जातील याची दक्षता घ्यावी.
- वाळू उत्खनन केवळ कोरड्या नदीपात्राच्या भागातच केले जाईल.

संयुक्त सवक्षण अहवालाच्या अनुषंगाने वाळूचे उत्खनन योग्य पद्धतीने करता येईल. भूजल पातळीला कोणताही धक्का लावला जाणार नाही.

2.4 वायू पयावरण :

नदी पात्रात खाण कामांमध्ये, वाहन हे कण आणि वायू प्रदूषक घटकांचे स्रोत आहे, तर वाळूचे धूळ कण विशेषतः वाळू tractor मध्ये भरताना आणि वाहतुकीदरम्यान कण प्रदूषक म्हणून काम करतात. सवसाधारणपणे SPM (Suspended Particulate Matters_{PM10}) आणि मर्यादित प्रमाणात सल्फर डायऑक्साईड (SO₂) आणि नायट्रस ऑक्साईड्स (NO_x) जीवाश्म इंधन-आधारित वाहनांमुळे उत्सजित होतील व फक्त मर्यादित क्षेत्र मध्येच दिलेल्या मर्यादेमध्ये असू शकतील कारण वाळू उत्खनन लहान प्रमाणात आहे. खनन कायामुळे उत्पन्न झालेली धूळ श्वासा द्वारे शरीरात गेल्यास आरोग्यास हानिकारक आहे. खनन आणि वाहतुकीदरम्यान निर्मित होणारया धूळ निर्मितीसाठी काही प्रमाणात शमन उपाय आवश्यक आहे.

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

शमन उपाय:

-  खनन क्षेत्र व नदाकाठच्या रस्त्यावर पाणी शिंपडण्यासारखे योग्य उपाय अवलांबलेजातील आण धूळ उत्सजनावर नियंत्रण ठेवले जाईल.
-  ट्रॅक्टर ट्रॉलांचे अत्याधिक लोडिंग आण परिणामी रस्त्यांवर होणारे गळती टाळला जाईल.
-  भारत ट्रॉलांवर ताडपत्री झाकण्यासारखे उपाय वाळूची नासाडी व सांडण्या पासून रोखू शकतील.
-  हे सुनिश्चित केले जाईल का सव वाहतूक वाहने वैध प्र ि त्र प्र त्र
-  च द प्र ण ि च्च स्त च ण
-  सभोवतालच्या हवेच्या गुणवत्तेचे पराक्षण करण्यासाठी नियतकालिक देखरेखीचा प्रस्

2.5 ध्वनीपयावरण

-  त न द , त ि
-  तर्थापि घाटात वाहतुकासाठी वापरल्या जाणा ट्रॅक्टरच्या हालचालीतून आवाज निमाण

शमन उपाय:

-  प्रकल्प ठिकाणी मॅन्युअल उत्खननास परवानगी आहे, नदापात्रात कोणतीही यंत्रणा तैनात ि ि.
-  वाहतुकांमुळे उदभवणारा च्या क्षेत्र मध्येच मयादेमध्ये नियंत्रित केला
-  मर्यादित कामकाजाचे तास. 6 6 त

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

जोडणाऱ्या रस्त्याच्या क्ष विविध प्रकारच्या प्रजातींसह किती झाडे लावला जातील हे संलग्न यादीमध्ये नमूद केले आहे. , ि , नीर्लागिरी, , ि स् ि प्र व ि ि प्र रु ि

2.8 व्यावसायिक आरोग्य

1. कामगारांसाठी आरोग्य क्र
2. प्रस् ि क्षेत्र द प्र ि उपलब्ध करून देण्यात येतील.

3.0 इतर सुरक्षिततेचे अभ्यास

1. सक्रिय वाळू घाटावर अर्नाधिकृत प्रवेश टाळण्यासाठी स्त प्रस्तावित आहे.
2. त ननासंदर्भात सव माहिती ि = , प्र , प्र ल प्रस्
3. प्र ि
4. = स्त रुस् ि
5. पुरेशी सुरक्षा व्यवस्था तैनात
6. ि क्ष ण
7. कचरा किंवा इतर कोणतीही सामग्री जाळण्यासाठी कोणत्याही इंधनाचा ण
8. घरगुती घनकचरा गोळा व विल्हेवाट लावण्यासाठी पुरेशी तरतूद ि
9. ल रु क्ष व रु

4.0 वैधानिक आवश्यकता

प्रभावी संसाधन व्यवस्थापन द ि विभाग समन्वय व एकाकरण होण्याच्या दृष्टीकोनातून प्र त , जेणेकरून समन्वयित नियामक यंत्रणा ि ि

नियामक प्रणालीमध्ये वैधानिक आणि बिगर वैधानिक घटक असतात. क्षि ि च ि ि ि ि द , विभाग एकात्मिक पयावरणीय व स् प्रणालीमध्ये भाग घेतो जे अर्धनियम आणि नियमांनुसार प्रशासित केले जाते. संवधन आणि संरक्षणाशी निर्गडित आणि खाण प्राधिकरणाच्या धारकास ज्या संबंधित गोष्टी आहेत त्यासंबंधित इतर कायद्यांमध्ये पुढील गोष्टींचा देखील अंतभाव असू शकतो:

जिल्ह्याच्या पयावरण व्यवस्थापन योजनेचा कायकारा सारांश

- ष्ट्र ज 2019
- Sustainable sand mining and management Guidelines, MoEF ि CC, 2016.
- महाराष्ट्र गौण खनिज उत्तरा विकास आर्ण नियमन) ि , 2013
- (क्ष) , 1986
- Enforcement and Monitoring Guidelines for Sand mining, MoEF& CC, 2020
- . . . 1. चे णिय आर्ण माननीय भारतीय सर्वाच्च न्यायालयाचे णिय.